

“ԹԱՂ ՏՈՒԷՔ ՄԱՆԻ ՏՂՈՅԸ ՈՐ ԻՆՏԻ ԳԱՆ.” ԳՈՒԿ. ԺԸ. 16:

ՀԱՏՈՐ ԼԴ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, 1905

ԹԻԻ 10

ՍԻՄԵՆՍ ԵՒ ՊԵՏԼՍԵՐ

Ահա երկու մարդիկ որոնք իրենք զիրենք համբաւաւոր ըրին և մեծապէս աւելցուցին աշխարհի հարստութիւնը, պողպատ չինելու նոր գործողութիւններ հնարելով: Պողպատն է երկաթ որ իր մէջ քիչ մը բնածուխ ունի, բայց թափծու երկաթին մէջ գըտնուած է աւելի քիչ: (Բնածուխն է այն տարրը որ կը գտնուի փայտածուխին մէջ): Որովհետեւ պողպատը հասարակ երկաթէն աւելի կարծր է, կը գործածուի, ինչպէս գիտէք, բոլոր կտորոցներուն համար, և իր կարծրութեամբ աւելի դիմացկուն է և ուստի կարծր բաներու գործածուելու յարմար, զոր օրինակ երկաթուղւոյ ձողերու: Առաջ շատ ծախք պահանջող գործողութիւններով կը չինուէր պողպատը: Եւ դանակի բերանները և բոլոր միւս սուր գործիքները կը չինուէին նախ պողպատէ նեղ չերտ մը երկաթի փակցնելով: Այս երկու մարդոց գիւտերը փոխեցին ասոնք ամէնը:

Սըր Հէնրի Պէտլսըրը Անգղիացի մըն էր որ ծնաւ 1813ին, իբր 1850ին կատարելագործեց հանքային երկաթէ պողպատ չինելու իր նոր և դործնական մեթոտը: Առաջ շատ անգամ ձեռք զարնուած էր ասոր, բայց առանց յաջողութեան: Պէտլսըրեան մեթոտը, ինչպէս կը կոչուի առիկա, է օգի հոսանք մը անցնել հալած երկաթին մէջէն: Անոր այս գիւտը աշխարհի հարստութիւնը աւելցուց Ուաթսի շոգեշարժ մեքենային հնարուելէն ի վեր գտնուած ունէ գիւտէ աւելի: Այս պատկերը առնուեցաւ երբ անիկա 80 տարեկան էր:

Սըր Չարլս Ուիլքերմ Սիմընս ծնընդեամբ Գերմանացի էր, բայց Անգղիացիաց 20 տարեկան, և այդ երկիրը իր բնակավայրն ըրաւ: Ծնաւ Պէտլսըրէ 10 տարի ետքը, և անոր նման Սըր

տիտլոսը ընդունեց Բրիտանական կառավարութեան: Հնոց մը հնարեց հանքային երկաթէ պողպատ չինելու համար, և հիմա պողպատը բոլորովին այս երկու մեթոտներէն մէկով կը չինուի:

Մէկ տարուան մէջ չինուած պողպատին քանակութիւնը ահագին է: Դուք գիտէք թէ մէկ կանգունը (արշըն) որչափ երկայնութիւն ունի, Երևակայեցէք 22 կանգուն տրամագիծով և 1,500 կանգուն բարձրութեամբ պող-

իւր տաքութեամբ գլխուղ վրայ կը ծագէր, և դուն սաստիկ փափաքով ծունկերուդ վրայ եկար խմելու համար պղտիկ վտակին փալլաւն ջուրէն որ խոխովելով կը ճամբորդէր դէպ ի ծով: Բայց ջուրը, թէև անուշ, բոլորովին քու ակնկալութեանդ չէր պատասխաներ: Իր ճամբան վազելու միջոցին փտած խոտի կտորներ բերած էր իրեն հետ, նաև չիւղեր և փայտի կտորներ: Երաւերուն տերևները որոնք զիրենք կրող ոստերուն վրայ

պատէ ահագին սիւն մը, որ ցած ամպերէն վեր բարձրանայ: Այս կը ցուցնէ 1892ին չինուած պողպատին քանակութիւնը, և հիմա ատկէ ալ աւելի կը չինուի:

ԱՒԵԼԻ ԲԱՐՁՐ

Երբեք կայնեցա՞ր խմելու համար այն ջուրէն որ ըլլալին կողն ի վար կը վազէ դեղէն դուրս գտնուած հեռաւոր աղբիւրէ մը բղխելով: Բու երկար պտոյտդ ծարաւցուց քեզ: Արեւ

կը գտնուէին քիչ առաջ, վար թափած էին ջուրին մէջ և անոր անախորժ համ մը տուած էին: Նաև արեւին ճառագայթն ալ քիչ մը տաքցուցած էր ջուրը, և ջուրը քեզ այնպէս գոհ չէր ընել ինչպէս կ'ակնկալէիր: Այնուհետև եւար և բլուրին կողէն վեր քալեցիր դէպի այն տեղը, ուր կը գտնուէր վտակին ակը: Եթէ միայն ատիկա կարող ըլլայիր գտնել, անտարակոյս ջուրը մաքուր պիտի տեսնէիր: Այսպէս յառաջ կը

քաղես մարգագետինն մէջէն ուր խոտը ոտքերուդ կը փաթթուի, յառաջ՝ ուր մացառները բուսած են ճամբուդ վրայ, յառաջ՝ ուր վտակը դետնէն դուրս կը բղխի: Հոն նորէն կը ծռես ծունկդ և կը խմես երկարատեն և փափաքով ու ախորժով: Այն ատեն ի՞նչ մաքուր էր ջուրը: Ի՞նչ անուշ համ ունէր: Գուն ոտքի ելար զովացած և զօրացած՝ քու ճամբուդ բոլոր մնացած մասին համար:

Ջուրերը ամէնէն մաքուր կ'ըլլան աղբերակունքին վրայ:

Երբեմն ջուրէն աւելի ուրիշ բաներու ծարաւը կը քաշենք աշխարհիս մէջ: Երիտասարդը կամ պատանին միշտ կը բաղձայ ճամբարութեան խորունկ հոսանքէն խմել: Մենք կը փափաքինք գիտնալ ամէն ինչ որ կարելի է գիտնալ կեանքին և անոր նշանակութիւններուն վրայով: Ո՛րչափ աւելի հեռու երթանք մեր փնտռումքին մէջ, ա՛յնչափ աւելի կ'աւելնայ մեր ծարաւը: Այս է կերպերէն մին որով վարժապետ մը դէպ ինք կը քաշէ իր աշակերտները: Եւ մենք կը ջանանք գտնել տեղ մը ուր կարենանք ծնրագրել և խմել գիտութենէն որու ա՛յնքան սաստիկ կը փափաքինք: Երբեմն կը կարծենք թէ դատած ենք զանիկա նոր գիրքի մը և կամ մարդու մը գրութիւններուն մէջ: Բայց թէև ասոնք չափով մը անյնքան մեր ծարաւը, տակաւին կ'ելլենք առանց կատարելապէս յագեցած սիրտերու: Ի՞նչ է այս չյագեցաւուն պատճառը: Պատճառն այն է որ մենք խմեցինք ըլլորին ստորոտէն, ուր ջուրը տաք է, և խոտի ու փայտի կտորներ ինկած են հոսանքին մէջ և աւրած են զայն:

Պէտք է որ աւելի բարձր ելլենք դէպի աղբիւրին ահլը: Եւ աղբիւրը ամէնէն մաքուր պիտի գտնենք հոն ուր կը բղխի անիկա այն հին Գիւրքէն, գիւրքերուն Գիւրքէն: Մեր ճամբուն մէջ յառաջ մըլուելով և անցնելով այն գիւրքերէն զորոնք մարդիկ գրած են երբեք, դարձնելով մեր կունակները ամէնէն չքեղ պատկերներուն զորոնք մարդիկ նկարած են երբեք, փակելով մեր աչքերը բոլոր այն բաներուն դէմ զորոնք մարդիկ շինած են մեղ հրապուրելու և ետքաշելու համար լաւագոյն կեանքը ուսումնասիրելէ, յառաջ ի վեր ընթանանք մինչև որ կարող ըլլանք մեր ծունկերը խոնարհեցնել նոյն իսկ Աղբիւրին քով, և հոն, երբ վար նայինք և տեսնենք

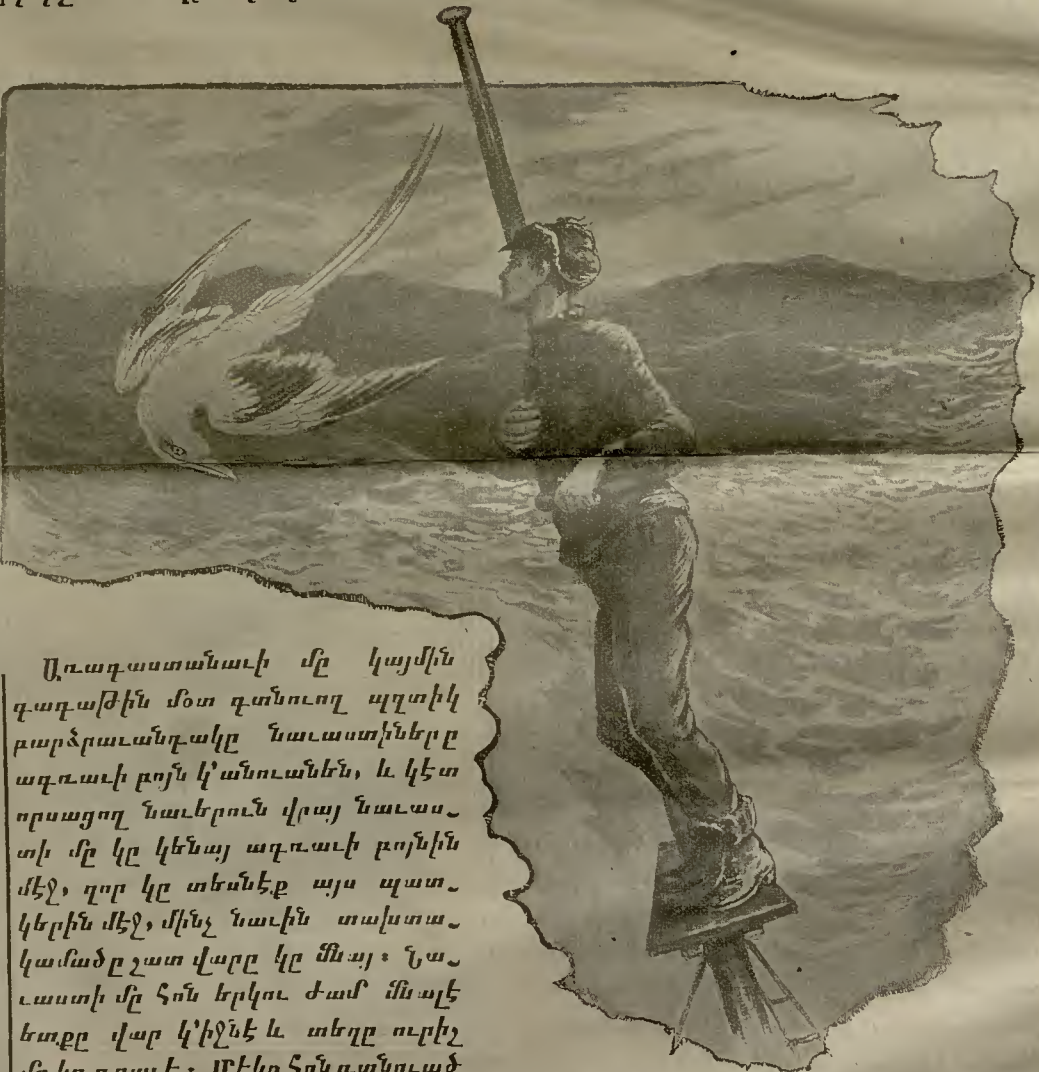
մեր անձկոտ աչքերուն առջև՝ մեր Տէրոջ և վարդապետին քաղցր երևոյթ, այն ատեն պիտի յագենայ մեր ծարաւը:

ԱՐԵՎԱՏԱՐԱՐԻ ԹՈՉՈՒՆԸ

Մը. Պրանք Պըլէն, որ շատ տարիներ նաւաստիութիւն ըլլաւ, շատ հմայիչ ոճով գրող մըն է ծովու վերաբերեալ ամէն բանի վրայ: Իր յօդուածներէն մէկուն մէջ կը նկարագրէ արևագարձի թռչունը, որ յաճախ ցամաքէն հարիւրաւոր մըն հեռու կը տեսնուի: Իրը կաքաւի մը մեծութիւնն ունի, բայց աւելի մեծ թևեր, և գոյնը ճերմակ է կուրծքին և գլխուն վրայ, և կունակը և թևերուն վերի կողմը դորշ և սև պիսակներ ունի:

Եալիմարձը թառնոցսկ'ելլէի, զանիկա տակաւին հոն կը գտնէի: Գիշ անգամ կը բախէ թևերը և այնպէս կ'երևի թէ կը նաւարկէ առանց ճիգերու, առանց երբեք կայմին գագաթէն շատ վար ջնջելու: Եւ միշտ առանձին է, շուտ մը կը մեկնի երբ ուրիշ թռչուններ երևնան: Թէ այդ թռչունը ե՛րբ և ի՛նչ կ'ուտէ, և ե՛րբ և ո՛ւր կը հանգչի, հարցումներ են որոնց չկրնար պատասխանել Մը. Պըլէն: Միայն սա կ'ըսէ թէ «Սննդիկ ինծի համար ունի հմայք մը խոր ծովու թռչուններուն ունէ մէկուն հմայքէն աւելի մեծ:»

ԼՈՆՏՈՆԻ ԼՈՐՏ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ
Հին օրերը մեծ բան էր Լոնտոնի

Առաջաստանաւի մը կայմին գագաթին մօտ գտնուող պղտիկ բարձրաւանդակը նաւաստիները ագռաւի բոյն կ'անուանեն, և կէտ որսացող նաւերուն վրայ նաւաստի մը կը կենայ ագռաւի բոյնին մէջ, զոր կը տեսնէք այս պատկերին մէջ, մինչ նաւին տախտակամածը շատ վարը կը մնայ: Նաւաստի մը հոն երկու ժամ մնալէ ետքը վար կ'իջնէ և տեղը ուրիշ մը կը գրաւէ: Մէկը հոն գտնուած

միջոցին քնանալու չէ, վասն զի եթէ անկէ տախտակամածին վրայ իյնայ, վտանգ կայ թէ պիտի մեռնի: Մը. Պըլէն կ'ըսէ, «Կէտ որսալու նաւի մը ագռաւի բոյնին մէջ կեցած՝ հորիզոնը դիտելու ատեն շատ անգամ հաճելի ընկերութիւնը վայելած եմ արևագարձի թռչունին, որ բոլոր այն երկու ժամուան միջոցին մօտը կը տատանէր, և հոն կը մնար հազիւ շարժելով մէկ վիտուրը: Եւ վարը իմ չորս ժամերուս լմնայլէն ետքը երբ դարձ-

Լորտ Բաղաքապետ ըլլալ Այդ պաշտօնին բարձրացող անձը արքայազունէ մը շատ վար չէր. և գրեթէ արքայական պատիւներ կը տրուէին անոր: Ասկէ երկար ատեն առաջ կրճատուեցաւ անոր իշխանութիւնը, բայց տակաւին կը մնան շատերը այն արարողութիւններէն որոնք հին հեռաւոր օրերուն մէջ հաստատուեցան: Լոնտոնի այժմու Լորտ Բաղաքապետը, ճան փառնաւ, իր պաշտօնին վրայ կը գտնուի անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր:

Գործի մարդ է։ Իր հօրը հետ գործի մտած է շատ պզտիկ եղած ատենը, և հիմա ճան փառնաւ և ընկերութեան վաճառատան պետն է։ Իր բնիկ քաղաքին ծառայած է զանազան պաշտօններով, զոր օրինակ իբրեւ ծերակուտական, իբրեւ դաւառապետ, և հիմա իբրեւ Լորտ ֆաղաքապետ, և քաղաքը այցելող հիւրերը պատուասիրելու գործը իրեն կը պատկանի։

Լորտ ֆաղաքապետը իր պաշտօնական զգեստներով իրօք միտք պահուելու տեսարան մըն է։ Անոր պաշտօնական մասնաւոր նշանն է զուտ ոսկիէ օձիք (եագա) մը աւելի քան հինգ ոտք երկայն։ Ասոր կցուած է շքեղ մանեակ մը, որուն կեդրոնը կը կախուի քաղաքին զինանշանը թանկագին քարի վրայ քանդակուած։ Վարդերու պսակ մը Սկովտական փուշովն ու իսլանտական առուոյտով փաթկուած, որ երեք թագաւորութիւններուն նշանն են, կը չընկալուէ զինանշանը, և ասոնք շինուած են ադամանդներէ, որ 100,000 Անգլ. ոսկիէ աւելի կ'արժեն։

Քաղաքը իր Լորտ ֆաղաքապետին կու տայ շքեղներք զգեստներ։ Մէկը ծիրանեղջյւն չուխայէ, ներսի կողմը մետաքս, և սպիտակ աքիսենիով (գազուժ) շրջապատուած։ Երկրորդն է սև մետաքսէ, որուն վրայ ծաղիկներ բանուած են արծաթով, և երրորդն է կարմիր մետաքսէ, սև թաւիչէ և թանկագին մուշտակէ զարդերով։ Այս զանազան զգեստները, հարկաւ մասնաւոր հանդէսներու ատեն կը հագնուին։

Չորս վաղեմի և մեծագին թուրեր կան, որոնք Լորտ ֆաղաքապետին առջևէն կը տարուին հանդիսաւոր ատեններ, նաև լախտ (թուփուղ) մը, որուն երկայնութիւնը հինգ ոտքէ աւելի է և տասներկու լիպրա (իբր 6 քաշ) կու գայ։ Այս պզտիկ արարողութիւնները բաւական չնչին բաներ կ'երևնան, բայց Լոնտոնի ժողովուրդը կարևոր համարելու է զանոնք, վասն զի հին զէնքերը Լորտ ֆաղաքապետին առջևէն ատեն ատեն կրող անձին տարեկան թոյլան է 2,500 Անգլ. ոսկի, և լախտը կրողինը՝ 2,000 ոսկի։ Լորտ ֆաղաքապետին տարեկան թոյլան է 50,000 ոսկի, ծախքերուն համար ալ զատ կը վճարուի առատօրէն։

→→→→→

ՊՈԼԻՊՐԻԿԻՆ ԹԷՅԻ ԽՄԲԱԿԸ

Ահա պատկեր մը որ պիտի հետաքրքրէ մեր շատ փոքր աղջիկ ընթեր-

ցողները, և եթէ շատ չենք սխալիր, պիտի հետաքրքրէ նաև անոնց մայրերն ալ։ Մանուկներու, մանաւանդ փոքրիկ մանուկներու, խաղերէն ո՛րչափը մեծերու գործերուն նմանութիւնն են։ Մանչերը ձի, նաւակ կը վարեն, տուներ կը շինեն, հիւանդի բժշկի կ'ըլլան, ապրանք ծախող վաճառական կ'ըլլան, և, և աղջիկները լաթ կը լուան, կ'արդուկեն, հաց կ'եփեն, կը հագուեցնեն և կը հանուեցնեն իրենց պուպրիկները, և անոնց վրայ շատ անգամ իրական գուրգուրտնք կը ցուցնեն, և թէ' մանչերը թէ' աղջիկները դպրոց և եկեղեցի կը խաղան, ախու՛մներ, խմբակներ կը կազմեն և պտոյտներու կ'երթան։ Եւ այս կերպով, առանց երբեք զիտնալու

անոնք երբեմն խաղը, զուարճութիւնը կը միացնեն չափահասութեան կեանքի պարտականութիւններուն պատրաստութեան հետ։ Հոս կը տեսնենք փոքրիկ մայրեր, որոնց մէկը թէյ կու տայ իր մանուկ պուպրիկին, մինչ միւս պուպրիկը համբերութեամբ կը սպասէ սեղանին կրթնած, մինչև որ իր փոքրիկ մայրը իր թէյն ալ պատրաստէ։ Անոնք որչափ կրնան կ'ընեն ճիշդ ինչպէս կ'ընեն իրական մայրեր իրենց իրական զաւակներուն։ Շնորհակալութեան արժանի բան է որ մենք ամէնա ալ ժամանակաւ մանուկներ էինք, և որ հիմա կրնանք նորոգել մեր մանկութիւնը, դիտելով սիրելի փոքրիկները, որոնք իրենց խաղերուն մէջ կ'ընեն ճիշդ ինչ որ մենք ըրած ենք տարիներ առաջ։ Եւ, մանուկներ, մի խորհիք թէ դուք կարևորութիւն չունիք աշխարհի մէջ։ Կեանքը մեզի, ձեզմէ մեծերուս, համար իր արժէ-

քին կէսը կը կորսնցնէր եթէ երբեք չտեսնէինք ձեր խաղերը և չսէինք ձեր խնդալու ձայները։ Երջանիկ եղէք, ուրեմն, ինչպէս ձեզի համար նոյնպէս մեզի համար։ Եւ երբ մեծնաք, եթէ ունենաք ուղիղ ոգին, պիտի գտնէք թէ ձեր չափահասութեան տարիներուն իրական գործերը երջանկութիւն կը բերեն այնչափ ճշմարտապէս որչափ մանկական խաղի մէջ կատարուած գործերը։

→→→→→

ԿԵԱՆՔԻ ԱՍՊԱՐԷՉԻՆ ՄԷՋ

ՅԱՐԱՏՆԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՔԸ

Խումբ մը զուարթ տղաք լեռան մը խորտուբորտ կողերէն վեր կը մագլ՜նէին։ Կու գային ընդարձակ դաշտերէ և հրճուանքով լեցուած կը դիտէին

գեղեցիկ բլուրները որոնք կը բարձրանային ամէն կողմ։ Քիչ մը աշխատելէ ետքը լեռան կողին վրայ, հասան աւելի ցած զառիվեր բլուրին գագաթը, և կայնեցան բարձր կատարին ստքը, որուն ցից, ժայռուտ կողերը իրենց վերեւ կը բարձրանային։ «Ո՛հ», ըսաւ աղջիկներէն մէկը, քիչ մը տարակուսանքով, երբ կը նայէր դերձանի նմանող ճամբուն վրայ, որ կ'ողորուէր ետ ու առաջ։ «Ատիկա շատ զառիվեր կ'երևնայ, ինչպէս կը կարծէք թէ կրնանք գագաթը հասնիլ։» «Գագաթը հասնիլ ինչո՞ւ։ հարկաւ կրնաք», պատասխանեց տղոց մէկը, որ ուղեցոյցի պաշտօն կը վարէր։ Այս տղան իր բոլոր կեանքը անցուցած էր բլուրներուն մէջ, և լեռան գագաթը սարսափ չէր տար անոր։ «Միայն քիչ մը աւելի մագլ՜ն պէտք է։ Կրնաք հասնիլ այս կողմերու ամէնէն բարձր բլուրին գագաթը եթէ ուղէք մագլ՜նէ։»

Տղուն խօսքերէն խրախուսուելով մազլոդները դէպ ի վեր քալեցին վերելքին աւելի դժուարին մասին վրայ: Տեսան թէ իրենց ուղեցոյցին ըսածը շիտակ էր: Քիչ մը աւելի մազլելով, քիչ մը աւելի դժուարաւ մազլելով վերջապէս լեռան գագաթը հասան և հովտին վրայ նայեցան:

Երբեք չորս ամիս ետքը այս դուարթ ընկերները որոնք լեռը ելած էին այն ամառուան առաւօտը, ամէն ալ նորէն իրենց տունները կը գտնուէին, ձմեռուան դործի և խաղերու պատժաւ: Պերճ խորհեցաւ թէ աղէկ էր իրեն համար որ ձմեռը վաճառատուն մտնէր քան թէ խաղար, վասն զի բարձր դպրոց մտած էր Սեպտեմբերի սկիզբը, և դորժը իր ակնկալածէն աւելի դժուար կը գտնէր: «Ո՛հ», ըսաւ իրիկուն մը հառաչելով ալճեպ, բական խրթին խնդրի մը վրայ աշխատելէն ետքը, «եղանի» թէ այն լեռան վրայ գտնուէի հիմա, ճիշդ աչոր ստորոտը: Ի՛նչ ազուր բան էր անոր գագաթը ելլել», «Բայց այդպէս չէ», պատասխանեց Նուարդ եւ աւանդով: «Կը յիշէր, Պերճ, թէ ես Արշակի հարցուցի թէ կրնա՞նք լեռան գագաթը հասնիլ: Եւ անիկա շատ զարմացաւ և յետոյ ըսաւ, «Անշուշտ, քիչ մը աւելի մազլելուն քով է բանը»», «Կարծեմ Պերճ մոռցած ըլլալու է ատիկա», ըսաւ անոր հայրը իր ձեռքի լրագիրը վար դնելով: «Ո՛չ, մոռցած չեմ», ըսաւ Պերճ զարմացած, «Ի՛նչ բան ձեզի այդպէս խորհիլ տուաւ»», «Միայն սա որ ես լսեցի թէ վերջերս քանի մը անգամ տարակուսեցար թէ կարո՞ղ ես լեռան գագաթ մը ելլել, որուն ստորոտը կը կայնիս հիմա»», «Չեմ գիտեր ի՛նչ ըսել կ'ուզէր», ըսաւ Պերճ տարակուսական դէմքով մը: «Հոս մեր շուրջը բլուրներ չկան»:

«Երբեք չլսեցի՞ր գիտութեան բլուրին վրայ, Պերճ», հարցուց հայրը, աչքերը թարթելով: «Թերեւս սխալած ըլլամ, բայց սա գիտեմ թէ երբ անցեալ Յունիսին քերականութիւնդ աւարտեցիր, այդ բլուրին աւելի ցած մասերուն գագաթը հասար, և թէ հիմա կը սկսիս մազլել դէպ ի բարձր լեռան գագաթը: Դուն քիչ մը Նուարդի կը նմանիս, շուտ կը վճատիս վասն զի ատիկա դժուար կ'երևնայ այդ տեղէդ ուր կը կենաս, բայց վերջապէս, ինչպէս Արշակ ըսաւ, բանը միայն քիչ մը աւելի մազլելուն քով է, և կը յուսամ թէ հիմա պի-

տի չթողուս զանիկա»», «Ո՛չ», պատասխանեց Պերճ եռանդով, տեսնելով որ նոր ձեւ մը առաւ խնդիրը, «ես պատրաստ եմ աւելի մազլելու, և միտք չունիմ լեռան ստորոտը մնալու»», «Բանը ճիշդ այսպէս է երբ ունէ նպատակի համար կ'աշխատինք», շարունակեց Պերճի հայրը աւելի լրջօրէն: «Մեզի բաւական գիւրին կու գայ ցած բլուրներէ վեր մազլել, բայց երբ լեռան ոտքը հասնինք և հանդիպինք աւելի ցից լեռան մը, շուտ մը կը վճատինք, և կը մտածենք թէ չենք կրնար աւելի յառաջ երթալ: Բայց պէտք է որ քիչ մը աւելի մազլենք, քիչ մը աւելի դժուարութեամբ մազլենք, բայց ամէն աշխատութիւն կ'արժէ լեռան կատարը հասնելու համար»:

→→→→→

«Մեր ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՎԱԾ Է»

Երբեք աղէկ չէ շուտով որոշում տալ ուրիշներու դիտաւորութիւններու մասին մինչև անգամ անապատի մը կեդրոնը: Հետեւալը կը պատմուի երկու պատանիներու վրայ, որոնք Սկովտիայէ Սմերիկա գացին ասկէ վաթսուն տարիներէ աւելի առաջ և ճամբորդեցին դէպ ի վերին Բանատայի անապատները: Անոնց ըսուած էր թէ դուցէ կռիւներ պիտի ունենային Հնդիկներուն հետ, և ուստի միջոցներ ձեռք առած և պատրաստութիւններ տեսած էին ինքզինքնին պաշտպանելու համար: Բայց գիշեր մը, մինչ իրենց վրանը բացած էին զետի մը քով, մոռցան բոլոր իրենց ըսուածները և թէ ինչպէս իրենքզինքնք պիտի պաշտպանէին Հնդիկներուն դէմ եթէ իրենց վրայ յարձակէին: Եւ ահա յանկարծ տեսան որ չըջապատուած էին Հնդիկներու փոքր խումբէ մը: Որովհետեւ փախչելու ժամանակ չկար, երիտասարդները որոշեցին բանակցիլ Հնդիկներուն հետ: Բայց անոնց բանակցիլը արդիւնք մը չունեցաւ, վասն զի Հնդիկները Անդգիներէն մէկ բառ անգամ չէին խօսեր, և Սկովտացի տղաքը բոլորովին տգէտ էին նշանացի լեզուին, որով Հնդիկները կը ջանային խօսակցիլ: Բայց ահա Հնդիկները շարժում մը ըրին որ պարզապէս կը նշանակէր, «Եկէք»: «Ո՛հ», ըսաւ տղոցմէն մէկը իր ընկերով, «յայտնի է թէ պիտի սպաննուինք»», «Ուրեմն մենք մարդու պէս պիտի մեռնինք», ըսաւ միւսը: Ծուռով հասան Հնդիկներու ընդարձակ բնակարան մը և մտան ներս: Հնդիկները աչք ըրին անոնց որ նըս-

տին բնակարանին կեդրոնը վառուած մեծ կրակի մը առջև, որ կը գտնուէր ուղղակի ձեղունին մէկ ծակին ներքեւ, որ կը ծառայէր իբրեւ ծխնելոյղ, պատուհան և օդ առնելու բացուածք: Հնդիկները պատանիներուն կերակուր տուին, բայց անոնց ախորժակը գացած էր: Հնդիկները կերան, յետոյ դուրս հանեցին կացիններ և դանակներ: «Մեր ժամանակը եկած է», ըսաւ տղոցմէն մէկը: «Ո՛յնպէս կ'երևնայ», ըսաւ միւսը: «Բայց մեր կեանքերը սուղ ծախենք»: Եւ սակայն Հնդիկները, փոխանակ իրենց զէնքերով անոնց վրայ խնայու, խուրձ մը փայտ առին և կողմերը շինելու սկսան: Փայտերէն շերտեր հանեցին, չափեցին, ճեղքեցին և ծռեցին: Հնդիկները ժամանակ մը իրենց աշխատութիւնը շարունակելէ ետքը, անոնցմէ մէկը, որ ցեղապետի կը նմանէր, յանկարծ ձայն մը հանեց, որ սարսափեցուց տղաքը: Հնդիկները վար ձգեցին իրենց գործիքները և չըջանալ մը կազմեցին կրակին և սպիտակամորթ տղոց բոլորախքը: Մահուան ահաւելի արարողութիւնը սկսուելու վրայ էր: Այնուհետեւ գլխաւոր Հնդիկը եղանակ մը սկսաւ և բոլոր միւսները անոր հետ միացան երգել: Սկովտացի տղաքը աղէկ գիտէին այդ եղանակը և զոր սովոր էին երգել սա բառերով,

«Կը խնդայի երբ կ'ըսէին,

Երթանք Տէրով տաճարն վրսեմ»,
ևն.:

Տղաքը իրարու վրայ նայեցան ապշած, և երբ Հնդիկները երգեցին այս երգը — իրենց լեզուովն հարկաւ — սկսան երգել ուրիշ մը աւելի եռանդով, «Ո՛վ խաչեալ փրկիչ փրկստուս», Տղոց վախերը փարատեցան: Իրենց լեզուով անոնց հետ միացան երգել այդ երգը, անտարակոյս աւելի աշխոյժով քան զոր ունեցած էին առաջ զանիկա երգելու ատեն: Եւ երբ Հնդիկները աւարտեցին իրենց պաշտամունքը, տղաքը պառկեցան քնանալու, և հանգիստ քնացան կրակին տաքութեան մէջ:

Հնդիկներու այս ցեղը միսիոնարներու այցելութիւնն ընդունած էր: Եւ մարդոց նպատակը ուրիշ բան չէր, բայց միայն երախտագիտական հիւրընկալութիւն մը ընել իրենց բնակարանը բերելով այս թափառական սպիտակամորթ պատանիները: Հետեւեալ առաւօտ տղաքը ախորժով կերան իրենց հիւրընկալներուն տուած կերակուրը, և ամենաշերտնորհակալութիւններ յայտնելով իրենց ճամբան գացին:

Տարեկան բաժանորդագրին՝ 6 դահ. արծաթ կանխիկ, ամէն տեղոյ համար:

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան Կողմէն
Արտօնատէր Ճ. Բ. Կրիշն

Տնօրէն — Խմբագիր Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊՈՒ ՊՈՅԱՆԱՆ
Ֆինանսըր Եօդուլու, Ամերիկան Խան